

С. В. Познышев – М., 1915.

6. Радов Г. Пенітенціарна ідея: думки на тему / Г. Радов. – К., 1997.

7. Труды пенитенциарной комиссии С-Петербургского юридического общества / под ред. И. Я. Фойницкого. – СПб., 1890.

8. Устав С.-Петербургских Мужского и Дамского Благотворительно-Тюремных Комитетов // ПСЗРИ. Собрание третье. – Т. XIII (1893). – 9598. – СПб., 1897.

9. Уставъ о содержащихся подъ стражею // СЗРИ. – Т. 14. – СПб., 1912. – Режим доступа : <http://civil.consultant.ru/reprint/books>.

10. Фойницкий И. Я. Учение о наказаниях в связи с тюрьмоведением / И. Я. Фойницкий. – М., 2000.

Надійшла до редакції 12.03.2012

В.М. Руфанова

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.85/351

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНСПЕКЦІЇ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З НЕЗАКОННИМ ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Проаналізовано сучасний стан взаємодії між органами внутрішніх справ та органами державної фінансової інспекції, визначено існуючі проблеми у взаємодії та запропоновано шляхи їх усунення.

Ключові слова: бюджетна сфера; злочини, пов'язані з незаконним використанням бюджетних коштів; звернення правоохоронних органів.

Проанализировано состояние взаимодействия между органами внутренних дел и органами государственной финансовой инспекции, определены существующие проблемы взаимодействия, предложены пути их решения.

Ключевые слова: бюджетная сфера; преступления, связанные с незаконным использованием бюджетных средств; обращения правоохранительных органов.

The state of cooperation between the organs of internal affairs and the organs of state financial inspection is analyzed. The existent problems of cooperation are certain and the ways of their decision are offered.

Keywords: budgetary sphere, crimes, related to the illegal use of budgetary facilities, appeal of law enforcement authorities.

Постановка проблеми. У статті 2 Закону України «Про міліцію» зазначено, що одним із завдань міліції є запобігання правопорушенням та їх припинення. Враховуючи складну економічну ситуацію в державі, Президентом України основним завданням правоохоронних органів визначено запобігання злочинам у бюджетній сфері.

Окрім органів внутрішніх справ (далі – ОВС), які є спеціальним суб'єктом запобігання злочинам у бюджетній сфері, вагомий внесок у

цю діяльність здійснюють органи Державної фінансової інспекції (далі – ДФІ). Зокрема, у 2011 р. в ході проведення понад 10 тис. контрольних заходів було виявлено фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на суму близько 5 млрд. грн. Також у 6 431 (що складає 98% із загальної кількості перевірених) бюджетній установі були виявлені порушення бюджетного законодавства. На нашу думку, така ситуація прямо свідчить про низький рівень дотримання бюджетної дисципліни всіма учасниками бюджетного процесу. Останнє і призводить до нецільового та неефективного використання фінансових ресурсів держави. Внаслідок цього пересічні громадяни країни не отримують належного житлово-комунального обслуговування, соціальних виплат, державної підтримки малого підприємництва тощо.

Ефективність діяльності державних органів щодо недопущення зловживань з бюджетними коштами безпосередньо залежить від комплексності їх підходу до обслуговування об'єктів бюджетної сфери, тобто від механізму взаємодії різних державних органів, які мають своїм завданням виявлення порушень бюджетного законодавства та притягнення винних осіб до відповідальності.

Слід зазначити, що існуючий стан взаємодії ОВС з органами ДФІ не сприяє спільній справі, спрямованій на усунення та нейтралізацію причин й умов зловживань з бюджетними коштами. Навпаки, механізм співпраці ОВС та органів ДФІ створює умови для даних порушень та уникнення відповідальності. Так, тільки 35% кримінальних справ щодо розкрадань бюджетних коштів порушується за матеріалами перевірок, проведених працівниками органів ДФІ. За таких умов проблема поєднання зусиль різних державних структур щодо запобігання злочинам у бюджетній сфері набуває особливої актуальності та вимагає пошуку нових шляхів удосконалення запобіжної діяльності у цій сфері.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Зазначимо, що для вирішення складної багатоаспектної проблеми запобігання злочинам у бюджетній сфері важливе значення мають наукові розробки вітчизняних вчених у галузі як кримінального права, так і кримінології. Дослідженням окремих аспектів визначеної проблеми у різні часи були присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема П.П. Андрушка, Ю.Л. Анісімова, К.С. Арутюняна, О.М. Бандурки, І.Г. Богатирьова, А.М. Бойка, Д.О. Бойкова, Б.В. Волженкіна, В.В. Голіни, Н.О. Гуторової, Л.М. Давиденка, Ю.М. Демидова, А.І. Долгової, О.О. Дудорова, О.Ю. Зabloцької, А.П. Закалюка, О.Г. Кальмана, І.І. Карпеця, О.Г. Карпова, М.В. Корнієнка, Ф.А. Лопушанського, О.М. Литвака, В.В. Лунєєва, А.В. Макарова, М.І. Мельника, Д.Й. Никифорчука, В.М. Поповича, О.С. Русакової, О.Б. Сахарова, В.В. Сташиса, О.Я. Светлова, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, О.О. Титаренка, О.В. Тихонової, М.І. Хавронюка, Р.Р. Фазилова, В.П. Філонова, В.І. Шакуна, А.К. Щегуліної, О.М. Яковлєва, В.Б. Ястребова та інших. У дослідженнях зазначених авторів розгляда-

лися різні проблеми злочинності у бюджетній сфері.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних засад удосконалення механізму взаємодії ОВС з органами ДФІ щодо запобігання незаконному використанню бюджетних коштів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Положення про Державну фінансову інспекцію основним завданням ДФІ є реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування. В частині повноважень щодо законності отримання та використання бюджетних коштів, відповідно до покладених завдань, ДФІ здійснює державний фінансовий контроль за:

- використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна);
- цільовим використанням коштів державного і місцевих бюджетів;
- цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії;
- станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів та усуненням виявлених недоліків і порушень [5].

Органи ДФІ уповноважені здійснювати перевірки законності отримання та використання бюджетних коштів у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, бюджетних установах, у суб'єктів господарювання державного сектора економіки, а також на підприємствах та організаціях, які отримують (отримували в періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, виконання місцевих бюджетів, розроблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їм у подальшому [4; 5].

Узагальнення завдань та повноважень органів ДФІ свідчить про те, що вони наділені досить широким колом повноважень, які створюють можливість своєчасно виявляти порушення бюджетного законодавства та не допускати незаконного використання бюджетних коштів. Тобто домінуюча роль ДФІ серед інших органів контролю у бюджетній сфері є очевидною. Однак одному протидіяти такому складному соціально негативному явищу, як злочинність у бюджетній сфері, досить важко. Тому найбільш ефективною ця діяльність стає за умови налагодженої взаємодії з іншими контролюючими та правоохоронними органами.

З метою підвищення ефективності спільної роботи органів ДФІ, МВС, СБУ та Генпрокуратури спільним наказом цих відомств було затверджено «Порядок взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України» від 19.10.2006 р. № 346/1025/685/53 (далі – Порядок). Зазначеним Порядком передбачено такі форми взаємодії:

- 1) розгляд звернень правоохоронних органів, призначення, організація та проведення ревізій за зверненнями; виділення спеціалістів органів ДФІ;
- 2) передача до правоохоронних органів матеріалів ревізій з ініціативою органів ДФІ;
- 3) зворотне інформування про результати розгляду переданих матеріалів;
- 4) інші питання, що мають місце при виконанні органами ДФІ та правоохоронними органами покладених на них завдань [6, с. 162].

Розглянемо детальніше ці форми взаємодії безпосередньо між підрозділами ОВС (ДСБЕЗ, УБОЗ, органи досудового слідства) та органами ДФІ.

Розгляд звернень правоохоронних органів. Призначення, організація та проведення ревізій за зверненнями. Виділення спеціалістів органів ДФІ.

У разі виникнення необхідності отримання спеціальних знань працівників органів ДФІ по кримінальній справі працівники ОВС можуть направляти звернення до органу ДФІ із запитом про проведення перевірок та залучення працівників органів ДФІ як спеціалістів. Звернення правоохоронного органу являє собою супровідний лист до постанови про призначення ревізії, винесеної слідчим, прокурором або особою, що проводить дізнання. За зверненням правоохоронних органів органи ДФІ перевіряють питання використання і збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильності визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності. При проведенні ревізії за зверненням правоохоронного органу матеріали ревізії не пізніше 10 робочих днів після реєстрації акта ревізії передаються до правоохоронного органу.

Органи ДФІ уповноважені проводити планові та позапланові ревізії фінансово-господарської діяльності підконтрольних підприємств, установ, організацій. Однією з підстав для проведення позапланової ревізії в підконтрольній установі* є надходження доручення від правоохоронних органів. Це доручення повинно містити факти, які свідчать про порушення підконтрольними установами законів України, перевірку додержання яких віднесено законом до компетенції органів ДФІ. У разі відсутності у дорученні зазначених фактів орган ДФІ має право відмовити у проведенні перевірки та виконанні доручення. На практиці проблем з виконанням доручень щодо проведення планових перевірок у підконтрольних установах не виникає.

Інша ситуація виникає у разі необхідності проведення позапланової

* Підконтрольними установами для органів ДФІ є міністерства та інші органи виконавчої влади, державні фонди, бюджетні установи і суб'єкти господарювання державного сектора економіки, підприємства і організації, які отримують (отримували в період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно.

перевірки суб'єкта господарської діяльності, який не належить до підконтрольної установи. В даному випадку органи ДФІ, відповідно до ст. 11 Закону України «Про контрольно-ревізійну службу України», можуть провести позапланову ревізію тільки за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи [4].

Необхідність отримання рішення суду щодо проведення позапланової ревізії призводить до затягування термінів фактичного початку органами ДФІ контрольних заходів, оскільки законодавством не визначено підсудність та строки розгляду відповідних подань у судах. Це, у свою чергу, виключає чинник оперативного реагування на отриману в установленому законодавством порядку інформацію про порушення, пов'язані з бюджетними коштами та державним майном, і сприяє знищенню чи заміні документальної доказової бази.

Водночас, чинна законодавча регламентація процедури залучення працівників органів ДФІ до проведення ревізій не дозволяє використати кваліфіковані знання спеціалістів, щоб вчасно запобігти вчиненню зловживань з бюджетними коштами. Адже саме матеріали перевірки працівників органів ДФІ в подібних випадках мають виступати підставою до порушення кримінальної справи.

Реакцією на існуючі проблеми у законодавстві щодо взаємодії органів ДФІ та ОВС є розроблений МВС проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до ст. 11 Закону України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», яким пропонується розширити коло суб'єктів, які мають право ініціювати проведення позапланових ревізій фінансово-господарської діяльності непідконтрольних установ. Зазначеним проектом передбачено розширення процесуальних стадій, під час яких можуть бути проведені позапланові перевірки працівниками органів ДФІ. Зокрема, передбачено, що *підставою позапланової перевірки повинно бути мотивоване подання*: прокурора, слідчого – для забезпечення розслідування кримінальної справи; органу дізнання – для забезпечення розгляду заяв та повідомлень про злочини, рішення суду – в ході судового слідства, відповідно до кримінально-процесуального законодавства.

Окрім подання прокурор, слідчий, орган дізнання, суд, який ініціює проведення позапланової виїзної ревізії, повинен подати до органу ДФІ письмове обґрунтування підстав такої ревізії та документи, що свідчать про необхідність її проведення [3].

Ми підтримуємо запропоновані зміни, оскільки вже зазначалося, що чинна редакція Закону України «Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні» містить ряд обмежень щодо проведення ревізій, дія яких на практиці нерідко призводить до зниження ефективності та результативності контрольних заходів, що проводяться органами ДФІ. До того ж, у межах правового поля сьогодні дуже важко вживати заходи щодо усунення тих причин та умов, які сприяють вчиненню зло-

вживань з бюджетними коштами, оскільки законодавством не передбачено можливості залучення спеціалістів на стадії перевірки заяв та повідомлень про злочини.

На нашу думку, запропоновані зміни є досить раціональними, науково обґрунтованими та, що головне, зумовленими потребами практичних підрозділів. Запровадження запропонованих новел забезпечить своєчасне документування зловживань при використанні державних ресурсів, сприятиме викриттю злочинних схем та встановленню повного кола осіб, які здійснюють розкрадання бюджетних коштів.

Для вирішення окресленої проблеми в науковій літературі висловлюється думка щодо покращення взаємодії підрозділів ОВС з органами ДФІ. Зокрема, пропонується створити при Департаменті ДСБЕЗ (зі структурними підрозділами на місцях) ревізійного управління з відповідними повноваженнями щодо проведення ревізій фінансово-господарської діяльності як бюджетних установ, так й інших суб'єктів господарювання [2, с. 158].

На нашу думку, висловлена пропозиція потребує додаткового дослідження та обґрунтування, оскільки є не достатньо зрозумілим механізм функціонування зазначеного Департаменту. Водночас виникає питання: хто буде працювати в даному департаменті – працівники міліції з юридичною освітою, які не мають необхідних знань бухгалтерського обліку та всіх особливостей фінансово-господарської діяльності підприємств, чи працівники органів ДФІ?

У цілому зазначимо, що запропоновані способи усунення існуючої проблеми заслуговують на увагу, однак потребують додаткового обґрунтування. На нашу думку, було б доцільним на законодавчому рівні закріпити положення про відповідальних працівників, яких би не навантажували поточними перевітками, а які працювали б безпосередньо зі зверненнями правоохоронних органів. Це дозволить оперативно реагувати на факти порушення бюджетного законодавства, не затягувати строки досудового слідства та забезпечити якісну запобіжну діяльність.

Наступною формою взаємодії органів ДФІ та підрозділів ОВС є *передача до підрозділів ОВС матеріалів ревізій за ініціативою органів ДФІ*.

У разі виявлення порушень законодавства ревізією, проведеною не за зверненням правоохоронного органу, ревізійні матеріали, в яких зафіксовані порушення, що передбачають кримінальну відповідальність або містять ознаки корупційних діянь, передаються до правоохоронного органу в повному обсязі не пізніше 10 робочих днів після реєстрації акта ревізії.

Якщо матеріали ревізії були передані до правоохоронного органу для вирішення питання щодо притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності, протокол про адміністративне правопорушення складається посадовою особою органу ДФІ лише після отримання від правоохоронного органу рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи у зв'язку з відсутністю складу злочину [7].

Якщо ж такою ревізією виявлено порушення, за яке не передбачено кримінальну відповідальність, то орган ДФІ письмово інформує про це правоохоронний орган не пізніше 10 робочих днів після реєстрації акта ревізії.

Правоохоронний орган, отримавши матеріали ревізії, повинен організувати розгляд матеріалів та прийняти за ними відповідне рішення. Якщо ж по надісланих матеріалах неможливо прийняти рішення, правоохоронний орган направляє запит до органу ДФІ про надання інформації з переліком необхідних документів. Орган ДФІ протягом 7 робочих днів має направити відповідні документи або повідомити про їх відсутність.

Одночасно з прийняттям рішення за кожним матеріалом ревізії правоохоронний орган вирішує питання про усунення порушень законодавства, відшкодування матеріальної шкоди і вживає заходів щодо усунення причин та умов, які сприяли їх вчиненню.

Зазначимо, що сьогодні не можна вважати задовільною якість відпрацювання працівниками підрозділів ДСБЕЗ матеріалів перевірок, переданих ДФІ, що призводить до того, що потенціал цього органу контролю не використовується повною мірою. Так, лише за 10-15% матеріалів, переданих працівниками ДФІ міліції, порушуються кримінальні справи.

Зворотне інформування про результати розгляду переданих матеріалів.

Правоохоронний орган, який отримав матеріали перевірок про порушення бюджетного законодавства, протягом 30 календарних днів направляє вичерпну інформацію про прийняте рішення за результатами розгляду переданих органом ДФІ матеріалів ревізій у формі картки-повідомлення.

Крім того, органи ДФІ щоквартально проводять з правоохоронними органами звірки результатів розгляду переданих їм матеріалів ревізій, за якими були зафіксовані порушення та про які в органів ДФІ немає інформації. Для цього складається акт звірки і направляється до правоохоронного органу. За матеріалами ревізій, проведених у рамках розслідування порушених кримінальних справ, звірки не проводяться.

Проведене дослідження свідчить, що на практиці отримання органами ДФІ інформації від оперативних підрозділів про результати розгляду переданих до правоохоронних органів матеріалів ревізій та перевірок ускладнене певними умовами процесуального характеру. Зокрема, матеріали перевірок чи ревізій органів ДФІ, як правило, не містять прямих відомостей про зловживання службових осіб підконтрольних об'єктів під час використання бюджетних коштів та спричинені їх діями збитки. Висновки ревізорів обмежуються здебільшого фіксацією фактів неефективного використання бюджетних коштів, які без вжиття додаткових контрольно-перевірочних заходів не мають ознак кримінально караних дій. Унаслідок цього правоохоронні органи не вважають передані їм матеріали ревізій і перевірок заявою чи повідомленням про злочин, у зв'язку з чим застосовується малоефективна процедура взаємних звірок за переданими матеріалами.

Вбачається можливим врегулювання цієї ситуації визначенням у системі кримінально-процесуального законодавства процесуального статусу органів ДФІ та матеріалів ревізій і перевірок, що вони передають до правоохоронних органів. Це забезпечить їм можливість бути процесуально зацікавленою стороною у кримінальному провадженні [6, с. 162].

Стосовно інших питань, що мають місце при виконанні органами ДФІ та підрозділами ОВС (ДСБЕЗ, У(В)БОЗ, органами досудового слідства) покладених на них завдань, зазначимо, що до них відносять надсилання правоохоронним органом до органу ДФІ пропозицій щодо включення до проектів планів контрольно-ревізійної роботи ревізій на об'єктах контролю – підконтрольних установах із зазначенням конкретних фактів їх фінансово-господарської діяльності, що можуть свідчити про порушення бюджетного законодавства.

Також у наказі зазначається, що звернення правоохоронного органу може бути надане у формі письмового доручення або вимоги. Однак жодних роз'яснень щодо порядку їх застосування та обставин, за яких вони направляються, наказ не відображає.

Слід зазначити, що на практиці при взаємодії оперативних підрозділів із ДФІ є певні труднощі. Вони пов'язані передусім зі значною завантаженістю цих органів, головним завданням яких є все ж таки здійснення поточного контролю, не пов'язаного з розслідуванням злочинів. У результаті ревізії та перевірки з ініціативи правоохоронних органів проводяться тривалий час, іноді неякісно, що призводить до затягування строків розслідування, тактичних помилок тощо.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що, на нашу думку, було б доцільним усі правові підстави взаємодії між органами ДФІ та підрозділами ОВС щодо проведення ревізії викласти у спільному наказі, який безпосередньо відображав би різні аспекти взаємодії цих органів. Сьогодні склалася така ситуація, що формально взаємодія начебто регламентована законодавчо, однак вона так і залишається формальною. Поряд з цим, слід передбачити можливість запрошення працівника органу ДФІ до підрозділів ДСБЕЗ, який в системі занять зі службової підготовки проводитиме лекції працівникам підрозділів ДСБЕЗ щодо останніх змін бюджетного законодавства, роз'яснюватиме норми нормативно-правових актів у цій галузі, особливості його застосування, а також можливі порушення.

Бібліографічні посилання

1. Звіт про результати діяльності органів державної контрольно-ревізійної служби за січень-вересень 2011 р. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/79576>.
2. Коломієць О. О. Взаємодія державної контрольно-ревізійної служби та оперативних підрозділів при розкритті розкрадань на об'єктах бюджетної сфери / О. О. Коломієць // Науковий вісник Київського нац. університету внутр. справ. – 2010. – № 1. – С. 156-164.
3. Про внесення змін та доповнень до ст. 11 Закону України «Про державну конт-

рольно-ревізійну службу в Україні» : проект Закону України. – Режим доступу : <http://www.mvs.gov.ua>.

4. Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України від 26 січня 1993 р. № 2939-ХІІ : за станом на 01 січня 2011 // ВВР. – 1993. – № 13.

5. Про Державну фінансову інспекцію України : Указ Президента України від 23 квітня 2011 р. № 499/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 31. – Ст. 132.

6. Про затвердження Порядку взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України : Наказ Головного контрольно-ревізійного управління України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та Генеральної прокуратури України від 19.10.2006 р. № 346/1025/685/53 : за станом на 19 жовтня 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 44. – С. 162.

7. Про затвердження методичних рекомендацій щодо реалізації матеріалів ревізій по окремих видах порушень : Наказ Головного контрольно-ревізійного управління від 3 березня 2008 р. № 113 – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua>.

8. Скалозуб Л. П. Організація взаємодії ДСБЕЗ МВС України з правоохоронними та контролюючими органами / Л. П. Скалозуб // Науковий вісник Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ. – 2009. – № 4.

Надійшла до редакції 14.06.2012

Д.С. Савочкін
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
(Одеський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.102(477)

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРОТИДІІ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

Розглянуто нормативно-правові засади діяльності державних органів у сфері забезпечення інформаційної безпеки України. Основну увагу приділено визначенню заходів, спрямованих на протидію пропаганді тероризму.

Ключові слова: *інформаційна безпека, національна безпека, пропаганда тероризму, засоби масової інформації.*

Рассматриваются нормативно-правовые основы деятельности государственных органов в сфере обеспечения информационной безопасности Украины. Основное внимание уделяется определению мер, направленных на противодействие пропаганде терроризма.

Ключевые слова: *информационная безопасность, национальная безопасность, пропаганда терроризма, средства массовой информации.*

Normative-legal bases of activity of public organs are considered in the field of providing of informative safety of Ukraine. Basic attention is spared determination of measures directed on counteraction propaganda of terrorism.

Keywords: *informative safety, national safety, propaganda of terrorism, mass medias.*

Постановка проблеми. Початок нового тисячоліття характеризується глобалізацією світових економічних і політичних кризових процесів, невід'ємною складовою яких є пропаганда радикалізму, фундамен-